

VŠEOBECNÉ KNĚŽSTVÍ

Rev. Dr. Petr Samojský

15. 4. 2006

Asi každý z nás jsme se už někdy ocitli v situaci, kdy nás trápily těžkosti, existenční otázky, otázky duchovní podstaty. A cítili jsme niternou a naléhavou potřebu poradit se o nich s někým. Za kým v takových chvílích jít, na koho se obrátit? Kdo poradí, když nás tíží ta nejtěžší otázka týkající se každého člověka: proč jsem tady na světě? Ke komu jinému jít, než k odborníkům na duchovní otázky?

Duchovní poradci, to je velmi staré řemeslo. Už lidé dávných věků je potřebovali. Byli to šamani, kouzelníci, mágové. Člověk tehdy byl hříčkou přírody, kterou nechápal a z jejichž projevů měl bytostný strach. A šaman, to byl někdo, kdo dokázal být médiem pro přírodní duchy, nadsmyslové síly, který mohl léčit a věštit. V extatickém stavu se nořil do nadsmyslového světa a přinášel z něj informace, odpovědi na otázky a problémy lidí. Proto jeho role byla navýsost důležitá a nezastupitelná. Člověku nezbylo než být pasivní; byl závislý na interpretaci a pokynech duchovního vůdce. A proto lidé tehdy byli nejen hříčkou přírody, ale snadno i hříčkou svých šamanů.

Role šamana se v různých kulturách proměňovala a vyvíjela a přibírala i další úkoly: stával se znalcem a učitelem životní moudrosti, zpovědníkem, sociálním pracovníkem. V některých kulturách se jeho role formalizovala, jinde nabyla velké důležitosti. Protože se měnil pohled lidí na svět tím, jak získávali o světě nové poznatky, měnily se rovněž i jejich potřeby duchovního vedení, a měnila se proto i role těch, kteří duchovní rady a vedení poskytovali.

V dobách dávných věků, tak jako před tisícem let, stejně jako ve středověku, stejně jako v minulém století, ke komu jinému měl člověk jít pro radu, útěchu, pomoc a inspiraci, než k odborníkům na duchovní otázky?

A my dnes? Jaké možnosti máme, kam jít? Kdo jsou dnešní odborníci na duchovní otázky v rámci naší země a kultury? V naší zemi jsou takoví duchovní vůdci především v křesťanských církvích. Křesťanství přejalo a adaptovalo svůj model duchovních rádců od Hebrejců, kteří jej převzali od dřívějších náboženských kultů. Pojetí duchovních vůdců v křesťanství, bez ohledu na množství rozdílů mezi církvemi, můžeme shrnout takto: kněžství v křesťanské církvi je přeneseným kněžstvím Ježíše Krista. Toto kněžství je praktikované v rámci té či oné církve a je přijaté vysvěcením slávou boží skrze církve.

V katolické, pravoslavné některých dalších církvích je toto kněžství propůjčené pouze apoštolskou posloupností, tzn. že tam má existovat spojnice k apoštolům. Některé církve se nesnaží udržovat tuto spojnici, ale praktikují i "kněžství všech věřících", nebo jinými slovy všeobecné kněžství. V některých církvích duchovní vůdci vůbec nejsou, v mnoha církvích jsou duchovní vůdci vybíráni nějakou radou starších ve spolupráci s biskupy nebo podobnými pohlaváry. Církve s kongregačním zřízením se naproti tomu vyznačují tím, že jejich obce jsou samostatné a duchovní si volí nebo vybírají samy.

Úkol křesťanského kněze, pastora nebo duchovního obecně je ten, že má poskytovat svátosti, být prostředníkem mezi Bohem a člověkem. Má za úkol interpretovat svaté písmo, být hlasatelem víry a doktríny. Podle té či oné církevní tradice, role duchovního vůdce je více či méně nezastupitelná. A platí tam i určitá úměra: čím nezastupitelnější a výsadnější role duchovních vůdců, tím menší samostatnost a soběstačnost věřících.

Člověku se ovšem nabízí duchovní vůdci i mimo tradiční křesťanské církve.

Jistě sami znáte rozličné duchovní a náboženské skupiny, ať už orientované na východ nebo na západ. Jsou mezi nimi nejrůznější guruové, zasvěcenci, znalci mystických pravd. V tomto prostředí se nám nabízí široká nabídka duchovních cest a způsobů duchovního života. Dle jejich rad máme tolik možností, tolik duchovních vůdců nám poskytuje rady jak žít, jak duchovně růst.

Zamysleme se nad otázkami, které jsou v tomto směru dosti významné: Kdo jsou ti, kteří vedou ostatní? Jak se člověk stane tím, kdo může radit, duchovně vést? Co je k tomu třeba znát, prožít, pochopit, pocítit? Co člověka kvalifikuje, dává mu oprávnění? Co jej vyvyšuje do pozice toho, který si je jist, že ví co je třeba dělat, jakou cestou jít? Jak se člověk stává duchovním vůdcem? Co byste očekávali od duchovního vůdce? Jaký by měl takový člověk být?

Asi bychom se mohli shodnout na tom, že by měl mít vyšší morálku a etické cítění, hlubší oddanost duchovním ideálům, a asi i silnější vůli praktikovat, tedy jít pevnějším krokem po duchovní cestě. Jenomže – proč jsme pak svědky takových situací, kdy zjišťujeme, že duchovní vůdci nezřídka nejen že nejsou ochránci duchovní morálky, ale právě naopak? Co si myslet o skandálech, kdy kněží jsou usvědčeni ze zneužívání dětí, z podvodů a ze lži druhým i sami sobě, to když zakrývají svou přirozenost? Člověk touží po duchovní čistotě a pomoci v hledání — a dostane se mu trpkého zklamání. Komu lze vlastně ještě věřit?

Osho pronesl zajímavý citát: “Politici a kněží jsou největší zločinci v celé historii lidstva.” Je to o tom, že duchovní vůdci mají někdy přílišnou moc. Lidé jim příliš důvěřují a spoléhají na ně, že oni vědí více, že mají spolehlivý recept na řešení problémů, a dávají jim proto důvěru a moc rozhodovat. Joe Ben David se jednou vyjádřil o papeži, že je jedním z největších zločinců v lidské historii – dokážeme si představit, kolik zla napáchá jeho působení proti používání antikoncepce např. v některých afrických zemích, kde 80 % populace je nakaženo virem HIV?

Leč my přesto chceme důvěřovat duchovním vůdcům... Potřebujeme přece někoho, kdo nám ukáže správný směr a cestu životem, kdo nás zorganizuje?

11. září 2001 došlo v New Yorku ke katastrofě. Na místě, kde padaly mrakodrapy, došlo k hroznému zmatku. A v tom všem chaosu přesto vyvstal řád! Přes 1 milion lidí bylo v několika hodinách evakuovaných z dolního Manhattanu v lodích. Kathleen Tierney popsala tu situaci takto: “Společenská pouta zůstala neporušena a smysl zodpovědnosti vůči ostatním — ať už členům rodiny, přátelům, pracovním kolegům, sousedům ba i naprosto neznámým lidem, zůstaly silné. Lidé se vyptávali na nové informace jedni druhých, hovořili telefonicky se svými blízkými, zapojili se do společného rozhodování a pomáhali jedni druhým dostat se do bezpečí. Když obě věže musely být evakuovány, evakuace probíhala v klidu a byl v ní zřetelný řád. *Většina pozitivního společenského chování, které zachránilo tolik životů, nebylo organizováno žádnou formální agenturou, a tím méně nějakým mechanismem založeným na příkazech a kontrole. Lidé zachraňovali sami sebe.* A lidé žijící v jiných částech New Yorku přispěchali na pomoc. Reakce na událost byla tak úspěšná *právě proto, že nebyla centrálně řízena.* Namísto toho problémy se řešily spontánně, tak jak se průběžně objevovaly.”

Myslím si, že v tom článku je určitá spojitost a souvztažnost s dnešním tématem o duchovním vedení. Ono jde o to, že každý z nás má v sobě všechno, co kdy může v životě potřebovat. Uvnitř nás je Bůh, uvnitř nás je návod na cestu k němu, uvnitř nás jsou odpovědi na otázky, které nás v životě potkávají. My jdeme třeba i velmi dlouhou cestou světem, na níž Boha hledáme, abychom jej nakonec našli na prahu svého srdce. A ptáme se všech lidí kolem, zkoumáme slova

duchovních vůdců, ctíme je a klaníme se jim, abychom nakonec přišli na to, že správné odpovědi byly v nás už dávno.

Když vidím v obchodech záplavu duchovní literatury, duchovní vůdce, církve a společnosti s tolika sebevědomými odpověďmi, nějak mne napadá, jestli někdy nedáváme příliš důrazu na ty různé nauky a teorie. Zda neklademe příliš důrazu na prst ukazující na měsíc. A když vlivem událostí dojde v našem osobním životě k vnitřnímu zmatku, srovnatelnému s New Yorkem 11. září 2001, nespolehneme víc na profesionály než na nás samé?

K čemu hledáme duchovní společenství? A proč jsme vlastně dnes v tomto místě? Chcete být vedeni duchovním vůdcem, který by vám přinášel informace z nadsmyslových světů? Patrně asi ne. My jsme unitářským společenstvím. A to je tradice s kongregačním zřízením, kde důraz je kladen na již zmíněné kněžství všech věřících, nebo jinými slovy všeobecné kněžství, tedy na to, že jsme duchovními rádci jeden druhému, sami sobě navzájem, že jeden druhému jsme inspirací a pomocí. Zde dobře víme, že to, co vlastně všichni hledáme a po čem nejvíc toužíme je duchovní podstata našich životů, zdroj života, lásky. A tato duchovní podstata je ZA slovy, schémata, popisy, teoriemi, naukami. Dokonce i za myšlenkami...

N. F. Čapek, který byl klíčovou osobností vzniku organizovaného českého unitářství, sám sebe nechtěl stavět na piedestal zakladatele se závazným učením. Důkaz o tom najdeme hned u jeho žáka, přítele a nástupce, Karla Hašpla. Z koho vycházel K. Hašpl? Nikoliv z Čapka, jak je zjevné, nýbrž z Hašpla, tedy sám ze sebe. Právě jako Čapek vycházel z Čapka, Šíma z Šímy, Rubeš z Rubeše. V jejich tradici, kterou následují, proto i já vycházím ze sebe, tedy z osobních zkušeností, z aktuálních situací a událostí ve světě, z poznatků o podstatě světa a vesmíru, z myšlenek všech moudrých – a třeba i z rozhovoru s tebou. A k tomu vyzývám i tebe! A naše společenství, obrazně řečeno, je pak takovým alchymistickým tyglíkem, kde společně vytváříme kámen mudrců.

Čapek, Hašpl i další unitářští duchovní chápali sami sebe především v roli inspirátora, podněcovatele k hledání pravdy a toho, kdo se snaží uvádět věci do souvislostí. Role unitářského duchovního tedy není výsostnou, nezastupitelnou rolí (což na druhé straně neznamená, že by tím nebyla důležitá). A právě z toho důvodu, pokud takto chápeš pojetí duchovního vedení, na tobě leží velká odpovědnost. Totiž odpovědnost za sebe sama, za svou duchovní cestu. Tu odpovědnost z tebe nikdo nesejme, a když se o to pokusí, pak je to falešný prorok. Duchovní vůdce ti může poradit, může tě inspirovat, může tě povzbudit. Ale jen ty znáš finální odpověď na otázky “kdo jsem?”, “proč jsem zde?” a “co je mým úkolem?”.

My Češi jsme národem spíš pasivním, to potvrdí asi každý, kdo se angažuje v nějaké z neziskových organizací. Máme tendenci vždy čekat až co kdo zařídí, a trneme hrůzou, kdy se někdo obrátí na plénum přítomných s otázkou: Je mezi námi nějaký dobrovolník? Pak doufáme, že se najde nějaký extrovertní excentrik, abychom nedejbože nemuseli něco udělat. Tak si říkám co by asi napsal pozorovatel, kdyby se něco jako tenkrát v New Yorku stalo u nás, zda bychom se my rovněž dokázali sjednotit ochotou vzájemně si pomáhat a vzájemně se organizovat.

Demokracie je bez samostatnosti, odpovědnosti a ochoty podílet nemožná. Samostatnost, odpovědnost a ochota podílet se jsou naprosto klíčové v jakémkoliv společenství, které nemá mít v čele diktátora, ať je to skupina, stát, unie nebo jiné organizace. Všeobecné kněžství (ve smyslu duchovního vůdcovství) se na tuto

schopnost spoléhá. Je to ovšem podmíněno ochotou vylézt ze své ulity, podat ruku těm, které neznám anebo kteří mají názor odlišný od mého, je to podmíněno schopností tolerance, dobrou vůlí a právě tak i ochotou podílet se prakticky, ne jen teoreticky. Je to podmíněno ochotou praktikovat svou duchovní cestu, a to nejen slovy. Ach ano, napovídat, načíst a naposlouchat se toho dá, ale něco udělat, to je o moc těžší...

Jeden každý z nás potřebujeme jeden druhého, když se rmoutíme a je nám třeba útěchy, když jsme v nesnázích nebo bezradní. Když se nám podaří dobré dílo nebo když se věci nedaří a je nám třeba posily, abychom mohli začít znovu. Potřebujeme jeden druhého, abychom se vzájemně obohatili hovorem, naslouchali si i těšili se z okamžiků vřelého přátelství. Potřebujeme druhé během celého našeho života, a oni potřebují nás. Buďme tedy s nimi, buďme jeden druhému k dispozici, buďme jeden druhému knězem.